ADAM

1 Octombrie 1931

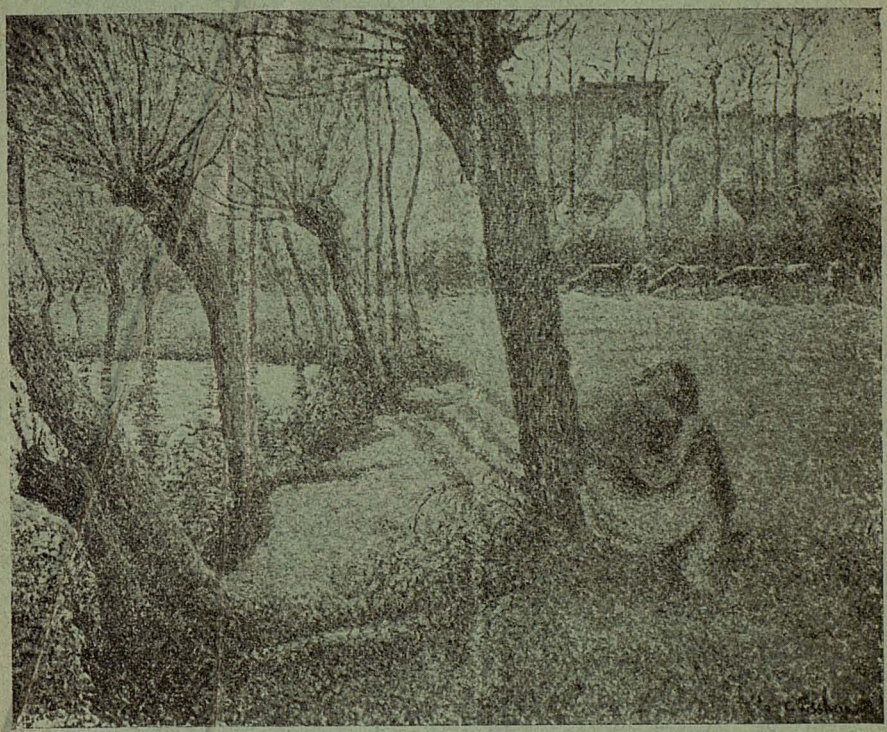

PĂSTORIȚA de CAMIL PICASSO

IN ACEST NUMĂR: UN MEDIC EVREU LA CURTEA LUI ȘTEFAN CEL MARE de DR. YGREC; ISBÂNDA FREUDISMULUI de DR. SCHACHTER, SCRISOARE DESCHISĂ D-LUI N. IORGA de I. LUDO. DESENE DE CAMIL PICASSO.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BULEV. DOMNIȚEI 30 bis BUCUREȘTI
Abonamentul anual Lei 150

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

ADAM

ANUL III. — No. 42 Redactor I. LUDO 1 Octombrie 1931

Redacţia şi Administraţia : Bul. Domniţei 30 bis BUCUREŞTI IV

Ada vrea să intre în liceu,

dar d. N. Iorga e furios pe Unguri !

— Acesta e palpitantul subiect al scrisorii de faţă, al cărei scop scuză lungimea —

de I. LUDO

O O O

Bună ziua, iubite domnule Iorga — şi nu te supăra, te rog, că-ţi trimit epistola tocmai la Vălenii de Munte. Te ştiam ori la Mangalia, ori în Capitală, ori la Sinaia — şi cum ţineam grozav ca scrisoarea să-ţi parvină fără cea mai mică întârziere, m'am grăbit să ţi-o expediez la Văleni, adică acolo unde eram sigur că nu te afli. Cunoşti, iubite domnule Iorga, cântecul astronomic al lui Eminescu, ăl cu: „ai fost pe când nu te zăream, azi te vedem şi nu eşti?" Ei, exact asta — cu o mică ajustare — eşti d-ta, iubite domnule Iorga, cu deosebirea că pe câtă vreme obiectul inspiraţiei eminesciene era un nenorocit luceafăr între stele, d-ta eşti o stea orbitoare a românismului, la pântecul plin de lumină al căruia, se alăptează o massă de luceferi-pigmei. Ai d-ta un talent planetar de a fi acolo unde nu eşti şi viceversa, vreau să zic de a nu fi acolo unde eşti—încât puteam pune rămăşag pe o mie contra un leu, că scrisoarea o să mi te ia în gara Văleni, ca din oală. Şi, după cum vezi, trucul a reuşit: te văd cu plicul în mână. Incăodată, mii şi milioane de scuze, iubite domnule Iorga, — deşi cred că-mi admiri atât de mult ingeniozitatea, încât nici prin gând nu-ţi trece să te superi.

Regele contrastelor

Ştii d-ta, dragă domnule Iorga, în ciuda tuturor intrigilor, am sentimentul că noi doi, d-ta şi cu mine, ne-am putea înţelege de minune. Mai întâiu, fiindcă eu şi cu d-ta suntem rude bune, mai mult decât rude: fraţi — stai jos, dragă domnule Iorga şi lasă-mă să termin — fraţi de breaslă, vreau să zic, confraţi adică, pe limba profesională, să nu-ţi fie cu supărare. Amândoi scrim, dragă domnule Iorga, şi eu şi d-ta. Adevărat e că'n această confraternitate, se vădeşte o disproporţie de te rupe la inimă : d-ta eşti elefantul şi eu şoricelul, d-ta urli şi eu chiţcăi, d-ta ai coada în faţă şi eu trompa în spate, dar se chiamă că ambii ne clasăm în aceeaş familie a mamifere-

www.dacoromanica.ro

lor, — a mamiferelor grafofile, adică. Puii d-tale sunt mari ca niște bivoli și ai mei ca un mosorel de ață, dar tot pui se chiamă și unii și alții, acceptând aceleași legi naturale ale procreării, prin împreunarea geniului nostru al d-tale, gigantic, al meu, microscopic — cu cerneala și hârtia. Asta-i una! Și în al doilea rând, noi ne cunoaștem, dragă domnule Iorga, încă de pe timpul războiului. Frumoase vremuri au fost pe atunci, iubite domnule Iorga! Din toată epoca ceea însă, mi-a rămas vie în memorie o scenă, care ar putea servi de motto întregii d-tale vieți. Un ovreiu bătrân din grămadă, se apucă într'o zi să citească în plină cafenea, necrologul ce-l făceai în „Neamul Românesc" bietului doctor Burștin. Peste tot o tăcere uimită și înduioșată. In sufletul jidovilor bătrâni, se topia ca prin farmec toată groaza ce li-o isca numele d-tale legat de o îndelungă activitate politică și culturală antisemită. Și acum, un simplu cuvânt bun— primul spus despre unul de ai lor, le ajungea acestor fraeri milenari să-și umple ochii de lacrimi și să exclame în cor, cu'n nod în gât: „Ah! Tot om detreabă e domnu Iorgu ăsta!" Ce să-ți mai spun, iubite d-le Iorga! Ești regele beneficiar al contrastelor. Neconsecvența ce ți se aruncă mereu în obraz, nu e nici mai mult nici puțin decât porte-bonheurul d-tale. Fecundează mereu surprize, surprize fericite — fericite pentru d-ta. Lumea-i proastă și nu'nțelege, iubite domnule Iorga. Noi doi, însă, d-ta și cu mine...

Recomand!

Dar s'au dus și timpurile alea, iubite colega — îmi dai voe. De atunci au trecut ani și ani, d-ta ai continuat să crești neîntrerupt, să crești, să crești, și să ajungi ceeace ești astăzi: prim ministru, pe când eu, păcătosul de mine, m'am însurat și Dumnezeu, care vede toate și pedepsește toate, drept represalii pentru ușurința mea, mi-a trimis un copil, Zic: represalii, fiindcă copilul meu, nu e un copil ca toți copiii, așa cum îi cunoști d-ta, scumpe confrate, frumoși și deștepți și vrednici. Frumos și deștept și vrednic e și al meu—asta-i dela sine înțeles — că doar nu sunt eu așa de prost să mă apuc să fac copii cretini, ce dracu, — că de atâta lucru oi fi și eu bun. Dar vezi că în graba și în imprudența mea, am confecționat un copil evreu, adică o fetiță israelită, cu voia d-tale, domnule prim ministru. Uite-o, e dumneaei, în mărime naturală—mersi, domnule Iorga, să-ți trăiască și ai d-tale. Recomand: d. Nicolae Iorga, prim-ministru al țării și ministru al tuturor Instrucțiunilor Publice, cel mai mare elev și cel mai mare profesor pe care l'a avut vreodată România— fiică-mea Ada, candidată la cl. I-a secundară. Ovreică, iubite domnule Iorga, precum îți spusei. Și apoi — ovreică, ovreică, dar copil, domnule— și știi d-ta cum e cu copiii ăștia. Ai de unde, n'ai de unde—ei nu se uită: cresc ca verzele, iubite domnule Iorga. Nici nu te-ai gheboșit bine de nevoi și de necazuri și au și început să te ia cu „domnule" și cu „așa vreau". Și toți vor să învețe, dragă, toți. Pe vremea noastră — îți minte? — când luai trei ouă la zece parale, lucrurile stăteau cu totul altfel. Învăța numai cine era genial, genial de sus până jos — adevărat iubite d-le Iorga? — adică numai cine dădea încă din primul scutec dovezi reale că e sortit Panteonului. Pe când acum, chemat, nechemat — fiecare crede că-i mare lucru de capul lui și vrea să muște

www.dacoromanica.ro

din soarele culturii, ca dintr'un simplu pepene verde, fără nici un menajament pentru dantură.

Constituţia are pretenţii

Cultura însă-i una şi şcoala primară îi alta şi la şcoala primară, vrei nu vrei, trebue să-ţi dai copilul — fiindcă ce spune Constituţia? Invăţământul primar e gratuit şi obligatoriu. De gratuit, e gratuit, n'am ce zice. Ştiu că pe vremea când eram elev la şcoala primară, taxe plătiam numai noi, copiii evrei. Toţi ceilalţi învăţau gratuit. Cât despre obligativitate, suntem iarăşi pe calea cea bună. Constituţie avem abia de circa 50 de ani şi am şi isbutit să scoatem din intuneric 35% din populaţie. 1 procent la 18 luni. Urmând acest tempo infernal, e de presupus că în 90 de ani — un an mai mult sau mai puţin nu contează — ţara românească nu va mai avea nici un analfabet. Acu — între noi fie vorba, iubite domnule Iorga — perspectiva nu e chiar atât de îmbucurătoare precât latră snobii culturali, fiindcă mă gândesc că dacă toţi or să ştie carte, cine o să ne mai facă glanţul la ghete? Nu vezi dumniata? La Paris, „farul cultural" al omenirii, cum îi se mai zice, nu există o singură lustragerie. Asta-i isprava învăţământului gratuit. Gratuit şi obligatoriu, iubite domnule Iorga. Absolut!

Aşa dar, fiindcă Constituţia—iubite d-nule Iorga,—cere şi cu Constituţia nu poţi să fii porc, m'am văzut silit acum patru ani, să-mi înscriu fata la şcoala primară. Am studiat chestia pe toate feţele, mai pe bază de informaţii proaspete, mai condus de propria mea experienţă şi am ajuns la concluzia că problema e mult mai încâlcită decât pare la prima ochire.

Ultimul om evreu

S'o dau la o şcoală evreească? Nu! Şi când zic nu, e nu. O să crezi poate, iubite domnule Iorga că nu sunt tocmai bun evreu. Te înşeli. Sunt tot atât de integral în evreismul meu, cât şi d-ta în românismul d-tale. N'am vrut să-mi dau, însă, copilul la o şcoală evreească pentru un motiv cu deosebire grav: profesorii evrei depind de Comunitatea israelită. Ce crezi, iubite domnule Iorga: colegul d-tale politic d. A. C. Cuza, mi-e amic sincer? Nu? Şi eu am aceeaş impresie. Ei bine, nu i-o urez nici d-lui Cuza să depindă de Comunitatea israelită — şi să depindă mai ales ca profesor. Un profesor evreu în ochii Comunităţii israelite — e cam ce ar fi un orfan de războiu în ochii lui I.O.V. Comunitatea israelită se uită la profesorul evreu, cu aceeaşi ochi cu care te uiţi d-ta la d. Stere, de pildă. Drojdia, gunoiul, jegul uliţii evreeşti — asta este profesorul în imaginaţia Comunităţii. Şi din desgust, nu-i plăteşte leafa la timp. Iată, aşa dar, un profesor, nemâncat şi neînţolit, însărcinat să dea copiilor hrană sufletească şi intelectuală. Ce idee îşi poate face copilul de 6-7 ani, despre poezia vieţii, dacă în primul contact cu lumea de dincolo de poala mă-sii se ciocneşte de o biată făptură a lui Dumnezeu— cea mai importantă după părinţi — gălbejită, stoarsă de măduvă, cu floarea oficii în obraz, acrită de mizerii şi hărţuită de o bandă de patroni şi filantropi, — te las să stabileşti d-ta. Să încredinţez destinul intelectual al copilului meu, unui ins căruia-i plâng acasă plozii de foame, asta nu, nici mort. Şi n'am dat'o, iubite domnule Iorga, la şcoala evreească.

www.dacoromanica.ro

Ultimul om român

Ar fi urmat s'o dau la o şcoală românească, nu? Aci a intervenit însă carnetul meu de memorii. Uite, dragă domnule Iorga, vezi d-ta semnul ăsta dela frunte! Crezi poate că e urma lăsată de copita unui măgar? Nu, e călcâiul potcovit al d-lui Constantinescu. Parcă'l văd. Purta gambetă şi ne învaţă carte la Trei Erarhi din Iaşi.

Era într'o zi de Aprilie, dragă domnule Iorga, în ajun de Paşti şi peste tot înfloriau merii, până şi în sufleţelele noastre — iartă-mă, domnule profesor, că-mi alint retrospectiv generaţia, deşi nu-i pedagogic să alinţi copiii—şi era un soare, uite aşa, cu sacul, că până şi călimările se umpluseră de lumină şi Vasile, pedelul — şi sufla un vânticel călduţ—zefir îi se zicea în abecedar — şi ne furnica pe toţi un chef de hârjoană, domnule Iorga, că şi fudulii dintr'a patra se uitau parcă mai blajin la noi mucoşii. Cânta în noi o armonie înaltă, exaltată, mistică. Ne venia să sărutăm pietrele, să îmbrăţişăm pereţii, să smulgem copacii din rădăcină. Ziua aceasta împărătească de zbenguială a naturii în marşul ei glorios spre vacanţă, trezise în noi, iubite domnule Iorga, un instinct de haiducism gata să ne conducă la devastarea, fără plată, a coşului cu chifle. A fost singura şi ultima dată, cred, când ni s'a părut că viaţa e un cadou ce ni-l acordă stimaţii noştri părinţi, pentru că am fi fost când-va, în cine ştie ce existenţă anterioară, cuminţi şi ascultători. Şi în toiul acestei frenezii însorite, se ivi d. Constantinescu, domnu' Constantinescu, iubite domnule Iorga, care trânti furios catalogul pe catedră şi zbieră:

— Staţi jos, nespălaţilor!

Sistemul de predare al d-lui Constantinescu, iubite domnule Iorga, ne era foarte familiar încă din timpul iernii. Dar până atunci, am avut parte numai de zile jilave ori îngheţate, posomorâte ori noroioase — aşa că pedagogia d-lui Constantinescu nu venia în conflict nici cu natura, nici cu dispoziţiile d-sale sufleteşti. Astăzi, însă, chipul în care a dat iama în belşugul nostru poetic, ne-a paralizat într'atât, încât am întârziat o clipă să ne aşezăm. Şi ce crezi că s'a întâmplat în anul 1901, în cl. I-a a şcolii primare Trei Erarhi din Iaşi? D. Constantinescu, vânăt ca o vânătă, şi-a descălţat ciubota şi a repezit'o în plină clasă. Întâmplarea m'a găsit pe mine demn să recepţionez proectilul: ciubota m'a lovit drept în frunte,—uite aici—şi mi-a spintecat pielea până la os. Copiii, galbeni, se băgară ca nişte miei speriaţi, unul în altul. Câţiva începură să miorlăe a jale după „mama". Eu, cu obrazul însângerat, am căzut cu nasu'n pupitru. Inspăimântat, d. Constantinescu sări dela catedră şi ţopăind cu dreapta încălţată, se repezi la sobă unde se oprise chestia potcovită, îşi puse cisma şi, maşinal, din vânăt, galben, scoase o foiţă de ţigară, o umplu cu cenuşă, scuipă în ea şi mi-o aplică pe rană „ca să-mi oprească sângele" — mă asigură el. Apoi, dragă domnule Iorga, nenorocitul a scos, febril, din buzunar, un gologan de cinci şi mi l'a vârât cu sila'n palmă, conjurându-mă, cu un deget la gură, din toată fiinţa lui, să fiu discret. Bineînţeles, că de îndată ce am ajuns acasă, am călcat consemnul şi tata, indignat, se duse după profesor în oraş, să-i ceară explicaţii. Şi închipueşte-ţi, dragă domnule Iorga: lămuririle d-lui Constantinescu, i-au adus nu numai circumstanţe ate-

www.dacoromanica.ro

nuante, dar complecta sa absolvire, plus dobânda unui adânc sentiment de compătimire. Bietul d. Constantinescu, cu o casă plină de copii, nu primise încă, acum, în ajun de Paşti, leafa pe două luni. Ministerul întârziase cu plata lefii, fiindcă, precum ştii poate, iubite domnule Iorga, profesorii români depind de Ministerul Instrucţiunii Publice, aşa cum profesorii evrei depind de Comunitatea Israelită. Şi decât să depinzi ca profesor român de Minister, mai bine înghiţi o cutie cu chibrituri. Un profesor român în ochii Ministerului e cam ceeace este, dragă domnule Iorga, comicul Eskenazi dela „Pomul verde", în ochii concurentului său, tragedianul Iţic Rubinştein, care dă iarna la „Dacia" o singură reprezentaţie, e drept, dar o reprezentaţie de beneficiu. Se uită Ministerul la profesori, cum se uită o fată bătrână, la domnişoara vecinului. Noroiul, zdreanţa, lăturile erarhiei sociale române, — asta este un profesor român în imaginaţia Ministerului. Şi de aceea chiar, nici nu-i plăteşte leafa la timp. Acuma, gândeşte-te şi d-ta, iubite domnule Iorga, la riscul de a da un copil pe mâna unui profesor a cărui inspiraţie pedagogică depinde de solvabilitatea Ministerului. Şi dacă dă Dumnezeu şi mai vine încălţat cu cisme! Şi încă cu cisme potcovite...

Ficatul de pasăre şi şcoala primară

De pe urma afacerii cu ciubotele d-lui Constantinescu mi-a rămas înfiptă în subconştient, o spaimă şi o repulsiune inalienabilă, ca după o mâncare după care ţi s'a aplecat. Află, iubite domnule Iorga, că mie mi se face rău ori de câte ori văd ficat de pasăre. Cu 25 de ani în urmă, într'o zi de anul nou (pe vremea mea ovreii sărbătoriau anul nou în ziua de Roş Haşana, nu în noaptea de Sft. Vasile, cum fac azi) folosindu-mă de lipsa mamei care era la sinagogă, am cotrobăit prin oale şi am înghiţit pe nerăsuflate trei ficaţi de pasăre. Şi după aceea, mi-a fost rău şi rău şi rău—trei zile în şir, câţi ficaţi atâtea zile. De atunci, de câte ori văd ficat de pasăre, fac involuntar un gest de groază de parc'aş vedea şcoala Trei Erarhi, să mă ierţi.

Lumea-i bună, dar vecinii sunt ai dracului...

Aşa dar nu mi-am dat copilul nici la şcoala evreească, fiindcă depinde de Comunitate, nici la cea românească fiindcă depinde de Minister şi m'am oprit la o şcoală al cărei buget este destinat exclusiv învăţământului şi ai cărei profesori poartă pantofi. Şi au mers lucrurile aşa, dragă domnule Iorga, patru ani în şir, pe un drum neted, fără nici un fel de asperitate. Ce ştia copilul meu de leafa profesorului, ce ştia de mizeriile lui de acasă, ori de conflictele cu superiorii, ori de campaniile electorale, ori de căderea guvernului şi schimbarea directorilor? Nimic. Tot aşa cum nu ştia nici de acele abecedare în care jupân Iţic era arătat copiilor ca o primejdie naţională pentru frica lui de câini, nici de poeziile lui Speranţă, nici de danţurile akikisoistice executate de colegii români, în antractele lecţiilor. Pe vremea mea, am avut parte, din plin, de tot repertoriul ăsta didactic. Şi drept să-ţi spun, iubite domnule Iorga, la înscrierea în şcoala primară românească se opunea nu numai teama de sub-alimentaţie a profesorului, dar şi lipsa mea de înţele-

www.dacoromanica.ro

gere pentru programul ăsta muzical şi dansant. Acuma aflu din sursă autorizată că abecedare cu jupân Iţic nu s'au mai pomenit în şcoala românească de vre-o 20 de ani. Foarte frumos şi-mi pare bine. Dealtfel, n'am acuzat pe nimeni, niciodată. Opinia mea cinstită este că micii copilaşi neevrei trimişi la şcoală sunt toţi, dar absolut toţi, buni; îi strică însă părinţi şi profesorii. Dar şi părinţii şi profesorii sunt buni, ii strică însă partidele. Dar şi partidele sunt bune, le strică însă politica. Dar şi politica e bună, o strică însă practica ei ruginită şi feudală. Dar şi practica asta ar fi bună, dar o strică demagogia. Dar şi demagogia ar fi bună, dacă n'ar fi manevrată de o mână de şmecheri cari nu urmăresc decât arivismul şi ghelirurile. Dar şi aceşti şmecheri ar putea fi temperaţi, dacă nu i-ar alinta o massă oarbă şi analfabetă. Şi aşa mai departe, ne învârtim într'un cerc vitios de bun şi rău, din care poţi eşi năuc şi doar cu convingerea că universul e rotund al dracului în toate fenomenele sale şi că nu-i chip să porneşti înainte, fără riscul de a te întoarce înapoi de unde ai plecat. In cazul nostru, la chestia cu şcoala.

Absolventa şi sfranciogul

Vrasăzică, iacăt-o şi pe Ada absolventa a patru clase primare. Acù e acù. Ce facem? Unde o înscriem? Ca să nu mint, iubite domnule Iorga, prea mare afecţiune pentru liceu, nu am. Dacă ar fi ca să mă înscriu eu, ai putea sta foarte liniştit. N'aş face-o să mă taiu. Mi-e destul! Pe mine m'a surprins revoluţia din 1907 în cl. III-a gimnazială. Notează că eu, încă de pe atunci, eram circumcis. Iţi dai seama cam ce-i asta, cred! Cât despre profesori, o selecţie de susceptibili şi capricioşi ca nişte fete mari. Al de matematici m'a urmărit cu un 3 până m'a ruinat, fiindcă frate-meu care absolvise, a trecut de nebăgare de seamă, pe lângă el, fără să-l salute. Al de română, cu o săptămână înainte de sfârşitul anului, m'a ars cu un 2, fiindcă a găsit un covrig în bancă. Altul... dar ce te poate interesa pe d-ta, iubite domnule Iorga, întreaga biografie a ghinionului meu gimnazial? Mai ales că acuma n'o mai fi ca atunci. Şi chiar de ar fi (deşi repet: probabil că nu mai e) ăsta-i un argument ca să-mi îndepărtez copilul dela binefacerile învăţământului secundar? Fireşte că nu, dar vezi că eu, în orice caz, aş fi vrut s'o curm din capul locului cu mirajul diplomei, cu lupta aceasta disperată şi anti-culturală pentru batalamà. Copilul meu — am spus eu la un momeet dat cu o energie ca vai de ea, fiindcă lucrurile au eşit apoi pe dos— vreau să fie om, nu titrat. Ce-i trebue să afle de pe acum, din ce sindicat zoologic face parte puricele? Şi adicătelea dacă n'o să ştie exact cum le spune pietrelor cu cari e pavată şoseaua Kiselef, n'o să se poată primbla pe acolo, cu maşina proprie, dacă o avea noroc? Lasă, nu te teme! Dumnezeu ajută şi fără certificat — dacă vrea. Să urmeze — am continuat pe acelaş ton — un curs liber, să înveţe germana, franceza, engleza, etc. etc. — să vedem ce are să se întâmple? De întâmplat, n'are să se întâmple nimic — mi-am dat eu însumi răspunsul — dar fata are să iasă o funcţionară amărâtă şi anemică, condamnată la o veşnică dependenţă şi cu perspectivele circumscrise la pereţii unui birou de bancă sau prăvălie. Asta, însă, n'ar fi nimic dacă hotărârea aş putea-o lua în înţelegere cu fata. Dar ea ce

www.dacoromanica.ro

ştie? Ea vrea să ajungă artistă de cinema, ca toţi copiii de vârsta ei. Iar dacă nu admit, să-i cumpăr, drept despăgubire, „Mizerabilii" despre care a auzit lucruri foarte bune. După cum vezi, iubite domnule Iorga, tot pe propria mea înţelepciune trebue să contez ca să rezolv problema. Şi mă întreb: am eu dreptul să tai copilului drumul spre universitate, dacă—după experienţa din şcoala primară—mi se pare apt pentru învăţătură? Uite, nu mai departe, te iau pe d-ta: ce ai fi spus astăzi, dacă părinţii d-tale, în loc să te dea mai departe la şcoală, te băgau ucenic la un cismar? Inregistra ţara în locul unui savant de geniu probat, un cismar de lux probabil, adică un minus cu ce are azi în plus graţie prevederii părinţilor d-tale. Şi apoi diploma, cu toate păcatele ei (d-ta şi cu mine ştim doar că a ajuns în vremurile astea de stricăciune generală, o cauză şi nu un efect) tot e iarba fiarelor, passe-partout-ul care deschide toate lacătele sociale. Cu o diplomă universitară poţi fi la nevoe, dacă nu isbuteşti în profesiunea ta, şi funcţionar de birou şi şofer şi chelner. Dar cu un biet certificat de curs liber, n'o să te cheme nimeni să-i moşeşti nevasta, ci rămâi o viaţă întreagă un biet scârţa-scârţa, înşurubat de scaun, la vre-o întreprindere mai mult sau mai puţin în concordat. Nu-i aşa? Este, cum să nu fie! Ei, atunci să recurgem la un compromis. Institutul unde şi-a făcut copilul şcoala primară, e prevăzut cu un liceu, în care, în afară de materia obişnuită, se dă o deosebită atenţie limbilor străine. Dar... oroare! Liceul nu e etatizat. M'am ars, iubite domnule Iorga, ca unul din ăia — fiindcă-ţi dai seama că atât de idiot n'oi fi să-mi bag copilul cu capul sănătos sub evanghelie: şcoală neetatizată, înseamnă examene de stat la fiece sfârşit de an. Auzi? Examene! E-xa-me-ne! Piei drace! Numai cât mă gândesc şi-mi cade inima în pantaloni, iubite domnule Iorga. Douăzeci de zile la rând de emoţiuni purgative după atâtea şi atâtea luni de pisălogeală didactică; douăzeci de zile de bâţâială, clânţăneală şi fierbinţeală; douăzeci de zile —adică trei săptămâni în cap, de nopţi nedormite, de mese nemâncate, de vacanţă jefuită din proprietatea de drept a copilului. Pentru ca la urmă, ce? Unui domn neurastenizat, cu cine ştie ce sâcâitoare afecţiune la maţul gros, să-i vină pofta să întrebe: „Ce ştii d-ta despre cântecul sfranciogului? Cum îi se mai spune sfranciogului în Ardeal şi de câte ori pe an se ouă?"— pentru ca toată strădania copilului din timpul anului, să nu mai facă nici cât o ceapă degerată. Iar dacă nu-ţi place examinatorul, n'ai decât să-l dai în judecată. Ce poţi să-i faci, iubite domnule Iorga? Să-i iei lanţul de la maimuţă? Şi cu asta îţi scoţi pârleala? Omul cu maţul gros e invulnerabil. Legea îl acopere ermetic. Obiectivitatea lui intestinală este infailibilă. D-ta, dacă ai de gând să treci clasa, să înveţi mai întâiu, acasă, de câte ori pe an se ouă sfranciogul şi cum îi se mai spune în Ardeal — şi apoi să te prezinţi la examen. Ai ştiut? Nu! Atunci ce pretenţii ai, domnule? Şi din punctul de vedere legal, omul stomacal are perfectă dreptate. Examen, e examen. A pus întrebări în cadrul strict al materiei. In zoologie, e înserat şi sfranciogul. Ei, acù poftim de te mai plânge!

Nu! Sub nici un cuvânt examen — mi-am zis, iubite domnule Iorga. Mă las păgubaş de engleză şi de germană şi de tot, numai de examene să n'aud.

www.dacoromanica.ro

Aci, suntem în plină dramă

Şi mi-am înscris fata, iubite domnule Iorga, la concursul de admitere într'un liceu de stat. Media de absolvire a 4 clase primare, cu care s'a prezentat Ada la întrecere, era de 8.56. Nu e o clasificare excepţională, dar e, în orice caz, una de prima mână — nu? Stai să vezi. La concurs fata obţine media 8. Dacă aş spune că nu i se cuvenea mai mult, aş fi un tată denaturat. Dar ca să nu mă confunzi cu toţi ceilalţi taţi buni de pe faţa pământului, prefer să tac din gură şi să-ţi dau impresia că în obţinerea acestei medii eu cred că n'a intervenit decât mâna lui Dumnezeu. Atât i-a rezervat destinul, atât a căpătat. Vreau numai să-ţi atrag atenţia, iubite domnule Iorga, că fata obţine la două examene diferite, în faţa a două comisiuni diferite, o medie aproape identică, fiindcă de fapt 8, e o confirmare a lui 8.56. Ce rezultă din toate acestea, dragă colega ? Că Ada e socotită — în ciuda examenelor — drept o elevă bună. Totuş, iubite domnule Iorga, la afişarea rezultatului, ia-o pe Ada de unde nu-i. Respinsă, domnule, auzi ? Respinsă. Motivul? Sunt numai o sută de locuri în cl. I-a. Ceeace înseamnă că toate cele 100 concurente admise, au obţinut o medie mai mare de 8.

Mă rog, nu sunt locuri, nu sunt locuri. N'o să mă omor pentru atâta lucru, că doar n'oi fi mai cu moţ decât alţii, cari au şi ei copii tot atât de buni ca şi al meu şi cari stau şi ei ca viţelul la poarta liceului. Ce putem noi face dacă ăia mari continuă să creadă că şcoala e o favoare sau un joc de loterie ! Că doar, nu eu, un jidănaş oarecare, o să mă apuc să schimb lucrurile fiindcă fata n'a fost admisă în liceu. Nu-i aşa, iubite domnule Iorga ? Fireşte ! Dar stai să vezi comedia dracului. Cum mă uit eu la lista celor admise, bag de seamă că din 100 de concurente, sunt doar vre-o 3-4 ovreice. Mmm, mmm, mi-am mormăit eu în barbă (n'am barbă, dar zic şi eu aşa, ca să mă laud) şi m'am apucat ca ovreiul să fac talmudism — să mă ierţi de cuvânt— stante pede :

Dobitocul evreu, când e măgar, încă nu-i bou, fiindcă tot ştie să sufle din trâmbiţă

Oare — am început eu să dau din mâini—sunt copiii evrei atât de prost pregătiţi încât nu isbutesc să dea decât un 3 la sută bun de învăţătură ? Oare un copil evreu, bun, e neapărat mai puţin bun decât un copil neevreu bun ? Cum se face că mai toate concurentele evreice, aproape în unanimitatea lor, au trebuit să cedeze în faţa concurentelor neevreice ? Şi după care criteriu s'au condus comisiile, când au cercetat concurentele ? Ce spui d-ta, domnule Iorga ? In dispoziţia înţeleaptă ce ai dat'o în ajunul concursurilor, iubite domnule Iorga, ai atras atenţia comisiunilor să nu se ia după cunoştinţele elevilor, ci după capacitatea lor de învăţătură. Nimic mai ideal ca deviză pedagogică. Un elev poate fi foarte înzestrat şi inteligent, fără să fi avut norocul sau putinţa — graţie unor împrejurări neprielnice, cu totul obiective—să asimileze o serie de cunoştinţi. Admit—deşi nu vezi nici d-ta, desigur, pentruce—că toţi copiii evrei, din punctul de vedere al cunoştinţelor, s'au prezentat mai puţin înarmaţi decât concurenţii neevrei. Dar dacă nu cunoştinţele, ci capacitatea de învăţătură a elevilor a fost norma de admitere în liceu, cum se face că au fost găsiţi

www.dacoromanica.ro

buni atât de puțini evrei, deși proporția lor numerică, e alta? Crezi d-ta că elevii evrei sunt mai puțini vrednici de carte, decât ceilalți? Râzi, iubite domnule Iorga? Păi cred și eu! Uită-te la d. Cuza! Il vezi? Până și dumnealui râde, mânca-l'ar... Fiindcă cine nu știe că dacă ovreii au vre-o vanitate hipertrofiată, e aceea a cărții. Și această vanitate, dacă la începuturile ei, o fi fost poate o poză sau un privilegiu al vreunei clase, ea s'a democratizat și popularizat apoi și — transmisă din tată în fiu, dealungul generațiilor — a devenit, prin atavism, o aptitudine firească, nesilită, instinctivă. La noi, iubite domnule Iorga, până și ultimul apar se consideră un ratat, convins că dacă ar fi avut mijloacele să învețe, ajungea, nu un titrat — asta-i floare la ureche—ci o somitate în profesiune. La noi, iubite domnule Iorga, numai boii calificați se pot mângâia cu analfabetismul, care nici el nu poate fi absolut, fiindcă orice copil e silit să urmeze o școală elementară, ovreească ori alta, indiferent. In majoritatea cazurilor, copilul evreu la 5 ani știe să descifreze alfabetul latin sau ebraic, iubite domnule Iorga. Poți contesta, dacă-ți face plăcere, patriotismul evreilor — vai de mine!— cinstea lor — poftim! — frumusețea lor fizică — ce mai vrei! că doar n'o să-ți discut gusturile — numai de capacitatea lor de învățătură, să nu te atingi, că mă supăr. Atunci, cum se face că n'au admis'o pe Ada în liceu? Nu cumva, dispoziția d-tale, iubite domnule Iorga, a căzut în mâna comisiei după concurs?

Mai tare ca Hamlet

Dar s'o lăsăm și pe asta. Am spus odată că n'am nici o pretenție, s'a isprăvit. Nu-mi iau eu cuvântul înapoi. Comisiunile și-au făcut pe deplin datoria — recunosc — au examinat cu multă prevenire — de acord — și au dat clasificația cu mâna pe conștiință —ceeace e foarte posibil. Se întâmplă însă că s'au prezentat multe candidate și prin nu știu ce fenomen—presupun: fenomenul extremei bunăvoinți a comisiei, ceeace e foarte lăudabil — sunt atâtea concurente de prima calitate, încât o elevă care întrunește media 8, nu mai poate fi admisă. Totuș 8 dacă nu-i 10, nu-i nici 6 și eleva—de voe, de nevoe — trebue calificată drept o elevă capabilă de învățătură. Ce fac eu acuma? Intervenții? Mersi, asta o știu și fără d-ta. Dar dacă nu am rude la Ierusalim? S'o înscriu la o școală comercială sau profesională? Mai întâiu trebue să mă întrebi dacă vreau și în al doilea rând începe iar istoria cu concursul. Să învețe în particular? Serios? Ții mult? Ei, dacă-ți place d-tale atâta, învață d-ta în particular. Școala în particular e învățătură, cum ești d-ta damă voalată, să nu-ți fie cu bănat. Parcă școala de orbi nu e o școală, dar vezi că e numai pentru orbi — și nici măcar chiorii n'au ce căuta acolo! Și-apoi mai uiți un lucru de care mă feresc ca de dracu: examenele. Aha! Acuma știu că ai priceput. Imi mai rămâne deci o scăpare: s'o înscriu la un pension etatizat. Soluția e nobilă, foarte nobilă, ba aș putea zice chiar aristocratică — numai că o asemenea școală pretinde taxe variind între 15-25.000 de lei. De unde să le iau? Mi le dai d-ta? Nu! Cu ce drept, deci, sunt silit la acest lux, cu impozitul său scandalos, astăzi când fiecare-și unge pâinea cu zeamă de roșii și-și sugerează că mănâncă icre de morun? Apoi, o întrebare: ce mare scofală faceți dv. din punctul de vedere al supremației cul-

www.dacoromanica.ro

turale române, dacă ne îndepărtați dela școala românească și ne împingeți cu sila, spre cultura germană, franceză sau engleză? Cu sila, iubite domnule Iorga, fiindcă cel puțin 50 la sută din copiii evrei cari frecventează pensionatele, sunt recrutați din respinșii dela liceele românești. Și în această categorie sunt în fiece an zeci și sute de elevi evrei.

Ruşine să le fie ungurilor!

Hei, dragă domnule Iorga! Răul de care mă plâng acuma, fiindcă acù m'a lovit și pe mine nu e tocmai nou — o știi și d-ta—numai că a început să se vorbiască de el mai des în ultima vreme, după ce i s'a dat un nume latinesc— întocmai cum o boală începe să devină gravă abia după ce a fost botezată, deși până atunci făcia, pe înfundate, aceleași ravagii. Ceea ce se face cu concursurile dela licee, prezintă simptomele lui numerus clausus. Cine pomenia de acest sifilis didactic, primar, secundar, universitar (în medicină îi se spune: terțiar) până acum câțiva ani? Totuși nimeni nu l'a putut împiedica să decimeze contingentele școlare evreești. E o boală, iubite domnule Iorga, care poate căpăta—așa cum a căpătat la noi, de pildă—un caracter epidemic, numai dacă găsește terenul intelectual predispus. Și acestei predispoziții i se spune—știi cum, iubite domnule Iorga?„Superioritate culturală". Ai tresărit? Ba bine că nu — de vreme ce am șterpelit termenul chiar din „Neamul Românesc" al d-tale. Îți mai amintești? Lucrul s'a întâmplat acù de curând, în ziua de 6 Septembrie, adică chiar în clipa în care copilul meu era respins dela liceu. Și ce spuneai d-ta, dragă domnule Iorga, sub titlul: „Numerus clausus în școlile secundare ungurești?" Poftim: „O dovadă a „superiorități culturale" ungurești (ghelemetele ironice sunt ale d-tale) o formează cele mai felurite măsuri pentru împiedicarea pătrunderii culturale în straturile populației, apoi Numerus Clausus care împiedică studiul universitar al evreilor și membrilor diferitelor minorități ce trăesc în Ungaria. O dovadă și mai isbitoare a toleranței politice și culturale din Ungaria, o formează declarația Ministrului Instrucției Publice dr. Ernest, prin care s'a pronunțat pentru extinderea lui Numerus Clausus în școlile secundare".

Iacă fac!

N'ai avut nici o dată atâta dreptate ca acuma, iubite domnule Iorga. „Superioritatea culturală" cu care se laudă ungurii, e imaginea sumbră a celei mai lamentabile inferiorități. Alungarea unei întregi populații din învățământ atestă o mentalitate culturală banditească, cu atât mai banditească cu cât e inutilă, nu-i așa, dragă d-le Iorga? Din păcate însă, iubite domnule Iorga, acest sadism cultural e cunoscut la noi, cu mult înaintea ungurilor. Nu prea e măgulitoare această precoce „superioritate culturală",— dar ce să-i faci? Școala a fost atârnată la noi ca un clopoțel de gâtul politicii, ca să adune pe gură-cască electoral în jurul partidelor dela putere. Și politicii nu-i poți cere să facă din școală mai mult decât a făcut: o jucărie de șantaj și de tragere pe sfoară. Acum însă, ne-a ajutat Dumnezeu și a venit în fruntea școlii—cine? Colegul meu Neculai Iorga! Și când ai spus Neculai Iorga—ai spus tot: carte, dreptate, generozitate culturală, cu tot tralalaul de circumstanță. Da, d-le Iorga, scoate-ți degetul din gură și nu te mai rușina atât. Modes-

www.dacoromanica.ro

tia e bună pentru proşti. D-ta eşti stăpânul universului spiritual român, eşti însuşi universul în carne şi oase. Ai toată puterea în mâini. Purcede fără întârziere — opoziţia e rea şi nu aşteaptă — la un meremet general al „superiorităţii culturale", (oribilă la unguri). Dă jos până la cărămidă tencuiala hipocrită a concursurilor — dacă ele sunt instituite să mascheze vreo afirmare a acelei „superiorităţi culturale" (înspăimântătoare la unguri); fixează zdravăn şcoala pe postamentul ei iniţial de răspânditoare de carte şi nu de măsele; învaţă pe profesorii d-tale că şcoala nu-i un flirt naţional şi cultura nu se dă pe simpatie, ci este un bun al tuturor la care toată lumea are drepturi egale. Acu să te văd, iubite d-le Iorga! Care pe care! Aici trebue să te iei de păr, nu cu profesorii, cari n'au nici o vină — ci cu întreg ku-kux klanul politic care dispune de şcoală, şi împotriva căruia tunai şi fulgerai din opoziţie cu o violenţă extrem de gentilă. Ce spui, iubite domnule Iorga—n'ar fi o ideie, ca noi doi, d-ta ca maistru al tuturor ştiinţelor române şi eu ca tată necăjit al unui copil respins dela liceu—să ne aşezăm la un pahar de vin şi să mai dăm în Paştile mă-sii de cohesiune naţională preparată din numerus clausus şi capete sparte. Sunt convins că d-ta şi cu mine, cu puţină bunăvo'n'ţă, am putea găsi o cale francă şi cinstită ca să evităm cel puţin copiilor sentimentul nedreptăţii cu care o să aibă destul timp să facă cunoştinţă şi mai târziu, când or fi ceva mai mari. Nu, zău, ia vezi, gândeşte-te, iubite d-le Iorga şi dă-mi un telefon unde ne putem precis întâlni: la Văleni sau la Sinaia, ca să nu ajung la Mangalia tocmai după plecarea d-tale la Bucureşti, în drum spre Paris, cu oprire la Veneţia, nu de alta, dar fiindcă ştii prea bine că adresa dela Madrid, n'o cunosc. Aud? Ce-ai spus? Mai repetă odată! Cum? Jidan obraznic? Pe mine mă crezi, dragă d-le Iorga? Chiar pe mine, personal? Eeeei, să ştii că-mi pare rău! Tocmai d-ta! Feee! Şi eu care credeam că... ce-ai spus, dragă colega? Să nu fac gât? Ce vorbă-i as... oooo! Iaca nu fac! Să 'nchid gura? Ai dres'o! Iaca 'nchid! Cum? Spune mai tare! Să 'nchid telefonul! Poate vrei să 'nchid şi ochii, iubite domnule Iorga? Iaca închid! N'am spus... Phiii, ce nervi, domnule, ce nervi... că nu-i chip să faci o glumă cu omul ăsta! Aşa ceva...

Rugăm pe abonaţii cari îşi schimbă domiciliul să binevoiască a ne comunica noua lor adresă.

www.dacoromanica.ro

Un medic evreu la curtea lui Ştefan cel Mare *)

de Dr. YGREC

II

O O O

Prezenţa unui evreu ca ambasador al unui Stat strein la curtea lui Ştefan cel Mare nu trebue să surprindă pe... „patrioţii" români.

Antisemitismul nu exista pe atunci în Moldova şi în Muntenia, cum nu exista de altfel în tot orientul Europei, tot astfel cum cu două secole înaintea evenimentelor de care ne ocupăm aci, nu existase nici în Spania sau Portugalia, ţări căzute apoi sub tirania inquisitorială a lui Torquemada.

Pretutindeni se observa o toleranţă religioasă şi de aceea se putea vedea evrei ocupând funcţiuni importante ca miniştri de finanţe (la curtea regilor Castiliei), ca profesori universitari, consilieri favoriţi ai tronului, etc.

Să nu ne mire deci când îl vedem sosind pe evreul Isak Beg la Curtea lui Ştefan cel Mare, însărcinat cu o înaltă misiune diplomatică. D. prof. N. Iorga, în divergenţă de păreri cu prof. Cancel crede că Isak Beg nu venia ca şef al soliei, ci ca simplu dragoman.

D-sa nu ne spune pe ce se bazează când face o asemenea afirmare. Dacă el venia numai ca tâlmaciu, cum se explică accentele acelea de stimă şi de mare încredere din partea lui Uzum Hassan pentru Isac, în scrisoarea ce-i trimite lui Ştefan? Cum se face că numai de Isak Beg vorbeşte arătând că el este interpretul fidel al gândurilor sale? Cum se face că în toate scrisorile confidenţiale ce le trimete republica Veneţiei ambasadorilor săi în străinătate, e vorba numai şi numai de Isak Beg şi de nici un alt sol a cărui vorbă neînţeleasă ar fi avut s'o tâlmăciască Isak Beg?

Din documente şi din studiul aprofundat al prof. Cancel rezultă că acest medic evreu, care trăise la curtea Hanului Turcomanilor, în munţii Armeniei şi-i câştigase toată încrederea, plecase spre Moldova în Aprilie 1472. Prima localitate pe care o întâlni Isak Beg în cale fu cetatea Caffa, port la Marea Neagră în Crimeea. Sosise aci în Iunie, tocmai la începutul anului nou musulman. Erau sărbătorile bairamului şi acei care au vizitat vre-o dată orientul musulman îşi pot închipui la ce petreceri i-a fost dat lui Isak Beg să asiste intrând în Caffa în acele zile.

Dar acolo trăia şi o importantă colonie de evrei-spanioli, ca în toate porturile de pe ţărmul Mării Negre de atunci.

Două luni durase drumul lui până la Caffa, trecând prin pustii şi grele lipsuri şi eroul nostru avea de sigur dreptul la reconfortare şi înviorare.

El ducea însă cu sine importantul mesagiu al stăpânului său, adresat lui Ştefan şi tuturor suveranilor creştini ai Europei, scrisoare pe care avea s'o găsiască patru sute de ani mai târziu, Essarcu, în biblioteca Marciană din Veneţia între scrisorile Papei Piu II şi

*) Vezi No. 41.

www.dacoromanica.ro

luând o copie de pe ea s'o publice în „Columna lui Traian".

De aceea Isak Beg nu se ţinu probabil numai de... bairamuri, ci adresându-se unui funcţionar al administraţiei genoveze din Caffa, numit Constantin de Sarra, distins cărturar al oraşului şi om de legi, îl rugă să-i traducă scrisoarea în latineşte.

De la Caffa unde a stat toată luna lui April, ospătat şi găzduit de sigur de coreligionarii lui, plecă cu scrisoarea tradusă în fruntea unei solii alese („nuncios solennes", cum se exprimă istoricul polon Dlugosz) spre Moldova, trecând prin Cetatea Albă.

Şi aci, încă din vremuri îndepărtate, există o puternică colonie evreească. Se odihni şi aci câte-va zile şi ne putem închipui sensaţia stârnită între meridionalii şi expansivii lui coreligionari, când aflară poate de scopul misiunii lui Isak la Ştefan, puternicul voevod de care aveau atâta nevoie în legăturile lor comerciale.

De la Cetatea Albă, Isak Beg porneşte spre Suceava pe vestita „cale tătărească", drumul cel mai sigur şi mai scurt atunci spre oraşele Moldovei. In drum află că Ştefan e la Vaslui şi într'acolo se îndreptă el acum cu paşi grăbiţi.

Momentul istoric şi psichologic al călătoriei lui Isak Beg

Dramaturgul pe care-l visez că va crea o dată din fantezia lui — în culoarea vremei şi a peisagiului social dela 1500 — scena primirii lui Isak Beg la Curtea din Vaslui, îşi va pune desigur întrebarea: cum oare a fost primit ambasadorul lui Uzum Hassan, medicul Isak Beg, de către marele şi adesea crudul voevod al Moldovei?

Răspunsul la o asemenea nedumerire i-l vor da împrejurările istorice din acel an 1472, precum şi proiectele politice-naţionale şi starea sufletească a lui Ştefan cel Mare în clipele sosirii lui Isac.

Se ştie că Turcii după ce cuceriră Constantinopolul, aveau năzuinţa de a se întinde şi a cuceri întreaga Europa. In calea lor stăteau ca santinele ale civilizaţiei, ţările creştine din Balcani, iar în stânga Dunării rămăsese Ştefan, domnul Moldovei. Din partea domnului Munteniei, Radu cel frumos, nu era nici o nădejde, el fiind doară o creatură şi un supus devotat Turcilor.

Toată nădejdea lui Ştefan era numai în popoarele creştine ale Europei apusene, dar cu Ungurii nu se avea bine (cu patru ani înainte îl bătuse pe Matei Corvin la Baia), în republicele italiene nu-şi punea încă mari speranţe, iar Veneţia intrase în tratative cu Mohamed al II-lea. Ne putem închipui deci ce impresie bună trebue să-i fi făcut Isak, care-i aducea un ajutor de unde nici nu se aştepta: de la Uzum Hassan, duşmanul de moarte al lui Mahomet al II-lea, care-i răpise împărăţia Trapezuntului.

Şi fiindcă în filmul nostru istoric lipseşte până acum femeea eroină, iată că împrejurările ne aduc înainte pe fermecătoarea domniţă Maria de Mangop, logodnica şi apoi soţia a doua a lui Ştefan, despre care ne vom permite a spune aci câte-va cuvinte cu prilejul amintirii vizitei lui Isak Beg al nostru în Moldova anului 1472.

* * *

Acum câţiva ani, la o grandioasă expoziţie de artă dela Jeu de Paume din Paris, toţi cunoscătorii de artă din oraşul-lumină, în frunte cu marele crí-

www.dacoromanica.ro

tic Paul Fierens, își exprimau via lor admirație pentru arta veche a românilor, expusă acolo.

In mijlocul admirabilelor fresce, icoane și a scumpelor acopereminte de sicrie brodate în aur, argint și mătasă în stil bizantin, în mijlocul armoniilor tonale, strălucea, într'o lumină deosebit de aleasă, chipul unei tinere femei, brodat în aur și mătasă pe un procovăț. Paul Fierens i-a consacrat în zilele expoziției una din cele mai frumoase ale sale critici de artă într'un mare ziar francez.

Era chipul doamnei Maria de Mangop, domnița adusă de Ștefan cel Mare din ținuturile scăldate în soare ale Crimeei, în regiunile răcoroase ale Sucevei. Procovățul era de pe mormântul domniței dela Mânăstirea Putna.

Viața acestei soții de-a doua a lui Ștefan cuprindea în ea o tragedie pe care istoria n'a deslușit-o. Se știe că ea fusese abandonată de Ștefan. D. Iorga crede că soarta această tristă a ei a fost în legătură cu sterilitatea femeei. Alții sunt înclinați a crede că vina ar fi fost catolicismul. Maria de Mangop era catolică și e foarte probabil ca într'o curte domniască cu multe femei pravoslavnic ortodoxe, o tânără catolică — cu toată toleranța religioasă a mediului social de afară — să fi avut de suferit.

Căsătoria lui Ștefan cu Maria de Mangop era fructul încercărilor papistașe de pe acele vremuri, de a converti Moldova la catolicism.

Din documente nu putem afla dacă la sosirea lui Isak Beg în Moldova, Ștefan era deja căsătorit sau se pregătea pentru oficiarea căsătoriei.

Atâta știm precis: că anul 1472 al sosirii lui Isac la Vaslui coincide cu anul căsătoriei lui Ștefan.

Dacă cunoaștem însă faptul precis că stăpânul lui Isak, marele Chan al Turcomanilor, Uzum Hassan era rudă prin alianță cu familia Mangop, e lesne de înțeles că aceste „conjuncturi" istorice și politice — prin influența Mariei de Mangop — trebue să fi avut o înrâurire favorabilă asupra primirii ce avea să i se facă de către Curtea din Vaslui, ambasadorului lui Uzum Hassan. Vom vedea în articolul nostru viitor și alte motive puternice care pledează pentru frumoasa primire ce trebue să se fi făcut lui Isak. Să reproducem însă pentru moment ca încheiere un fragment din mesagiul pe care-l aduce medicul Isak Beg. Uzum Hassan scrie despre scopul misiunei lui Isak:

„Ideo necesse est quod hujus modi causas vos notificetis magnis dominis Christianis et ilos certificetis de voluntate nostra illos ortando ut se parent et disponant exercitus congregari, et se ipsos veniant et veniant super Othmanum, tamquam boni amici nostri, ex illa parte de Europa, et sic virum istum debemus deponere de sede illa".

Rugăm pe abonații noștri cari nu primesc revista regulat, să bine-voiască a se adresa direct poștei. Distribuția revistei nu depinde de noi— ci de bunul plac al curierilor.

---

www.dacoromanica.ro

Isbânda freudismului

de Dr. SCHAECHTER-Nancy

O O O

Intr'un articol publicat în revista „Révue Juive" din Paris, Freud arată că refuzul sau mai bine zis rezistența ce au opus-o mulți savanți psychanalisei, s'ar datora și faptului că el ar fi de origină evreească. De remarcat că nici astăzi, celebrul profesor evreu nu este titular la universitatea vieneză care-i datorează atât de mult. Intr'adevăr, țara care nu i-a acordat catedra bine meritată, este chiar aceea care profită desigur de renumele lui Freud.

Dar omul și savantul Freud a profitat, poate, foarte mult de această nedreptate făcută de Colegiul Facultății Vieneze, căci o catedră i-ar fi răpit mult din timpul închinat cercetările. Freud este din rândul oamenilor mari, făuritori de drumuri: el are norocul să vadă mersul vertiginos și sigur de multe ori, al părerilor sale.

El a reușit să dea științei moderne o sursă de cercetări nouă și revoluționare. El a fost acel care a avut curagiul să spuie lucruri care deși nu absolut necunoscute, n'au fost mai puțin din acelea pe care le relegam din sfera discuției și științei exacte. El a fost acela care a arătat că discutarea și studierea problemei care formează corpul operilor sale, departe de a fi numai o disciplină speculativă, este menită să devie o armă puternică în arsenalul nostru psicho-terapeutic. Că Freud a fost înțeles dela început de cercul intimilor săi, o dovedește poate faptul că și-a dat seama că mergând pe drumul început va avea de luptat mult cu opinia oficială, opinia universității.

Stefan Zweig, într'o lucrare recentă dedicată autorului psicho-an lysei, descrie în termeni entusiaști tocmai acest colț ai vieței lui Freud, care este întrucâtva actul de naștere al psicho-analysei. Zweig ni-l arată pe Freud la ședințele de medicină din Viena, unde primele contribuțiuni stârnesc în sufletele auditorilor sentimente foarte complexe. Fiecare înțelegea profunzimea celor auzite, fiecare a simțit sau gândit aceste lucruri, dar nici unul nu ar fi îndrăznit să atragă atenția lumii medicale asupra lor. Cine ar fi gândit (și aici începe meritul lui Freud) că problemele puse, departe de a avea importanța teoretică momentană, au, în realitate o valoare pe care nu o putem măsura destul de bine încă, deși începem să cunoaștem rolul terapeutic al psichanalizei! Dar dacă medicina a câștigat în psychanalisă un instrument care în mers de perfecționare este și va deveni o armă de vindecare, științe mai îndepărtate de medicinu au fost nu numai influențate — dar mult modificate.

Intre acestea, psychologia, este disciplina care a câștigat imens prin noțiunile și mai ales faptele puse în lumină de psychanalisă. Poate că cea mai mare și originală achiziție ne a psychologiei este felul cum freudismul cercetează fenomenele zise subconștiente și apoi problema pasionantă încă a sexualității noastre. Problemele atât de complicate ale sexualității, car formează punctul de plecare al operei freuidiene, problemele și mai complexe de morală socială au fost puse într'o lumină cu totul nouă. Nu mic este meritul lui Freud de a fi permis, prin vederile sale să facă inteligibile chestiuni atât de complexe cum sunt de pildă structura mentalității societăților inferioare sau funcțiuni sociale cum de e pildă religia.

Freudismul este o disciplină care merge din ce în ce mai victorios și asta nu pentru că massele mari sunt din ce în ce mai entusiasmate de noile orizonturi. Nu, fiindcă azi sunt multe divergențe și freudismul are mutatis mutandis situația pe care o are judaismul față de celelalte religiuni ce au emanat dela el. Totuși ideea inițială trăește și se impune.

La recentul congres internațional de Neurologie din Berna unde cei mai de seamă savanți din lume au venit să-și aducă rezultatul cercetărilor lor, H. Flournoy din Geneva, a prezentat o lucrare despre caracterul științific al pschyanalizei. Iată cuvintele cu care își încheie raportul: „Ses conceptions basée sur une ample recolte de faits sont téméraires comme celles des physiciens: pas plus que celles-ci, elles ne prétendent d'être infailli-

www.dacoromanica.ro

bles. Des élèves toujours plus nombreux admetent la justesse de ses vues dont les applications pratiques s'étendent du reste sans relâche, à de terrains toujours plus vastes".

Profesorul filosof Gomperz din Viena a arătat importanţa lui Freud insistând mai mult asupra influenţei avute de psychanalisă asupra celorlalte ştiinţe ale spiritului. Iată cum sintetizează el meritul lui Freud: „Alle wissenschaften deren Gegenstand der Mensch ist, sie haben wahrlich alle Ursache sich zu vereinigen zu einer Huldigung fuer Sigmund Freud den Lehrer und Meister der Menschenkenntnis".

Elogiul lui Zweig are ceva sentimental: „er hat d e Menscheit klarer ueber sich selbst gemacht: Ich sage klarer nicht gluecklicher. Er hat einer ganzen Generation das Vorbild vertieft: ich sage vertieft und nicht verschoenert".

Freud lucrează încă la perfecţionarea concepţiunilor sale şi este foarte greu a se da astăzi o judecată obiectivă asupra operei sale.

Dacă a avut şi va mai avea defăimători, lucrul se explică atâta timp cât se va crede că psichanaliza este o armă la îndemâna oricui. Regretatul meu profesor de boale mintale Lalanne (Nancy) insista foarte mult în cursurile sale asupra pericolului ce îl prezintă o înţelegere greşită şi mai ales o aplicare greşită a psychanalisei.

Abia mai târziu am înţeles că acel pe care l'am crezut un duşman al lui Freud a fost în realitate un admirator al psychanalizei, care cerea ca preocuparea în acest domeniu să fie rezervate numai unei elite perfect formate.

Intr'adevăr, atunci când acest deziderat va fi împlinit, victoria lui Freud şi a adevărului ce l'a adus, se va impune.

S'a pus sub presă şi va apare în curând în editura „Adam" un volum de esseuri politice şi literare,— datorit d-lui A. L. Zissu.

La administraţia noastră se poate obţine colecţia complectă pe anul II a revistei „Adam" legată în pânză. Preţul lei 250. Colecţiile pe anul I şi II, lei 450.

LEGĂTORIA DE CĂRŢI
I. ROSEN
Bucureşti, I, str. Bărăţiei No. 51

Efectuează orice lucrare în această ramură în mod prompt, estetic, conştiincios şi eftin.
Chemat printr'o carte poştală vine la domiciliu.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

AGENȚIA DE CĂRȚI ȘI EDITURĂ

ȘALOM-ALECHEM

Str. Doamnei, 7 — Galeriile Blanduzei

A concentrat și pus în vânzare cărțile apărute în editurile ebraice și idisch din toată lumea

JUDAICA, GERMANA și FRANCEZA

Secțiune de literatură modernă rusă bogat asortată

Vinde în rate cu prețuri extrem de avantajoase

La cerere se primesc cataloage gratuit

www.dacoromanica.ro

Tip. „SLOVĂ" Doamnei 3